

HERINNERINGEN AAN KERST 1944 aflevering 1

Kortgeleden kreeg ik een interessant krantenartikel onder ogen, destijds geplaatst in het Dordrechtsh Nieuwsblad van 24 december 1964. Met enkele bekende Ambachters van toen, die de oorlog hadden meegemaakt, werd teruggeblikt op Kerst 1944, één van de somberste Kerstdagen in Ambachts geschiedenis. Iets aangepast laat ik dit artikel hier volgen.

Ambacht lag in december 1944 net achter het frontgebied. Prikkelraadversperringen doorsneden de landerijen, loopgraven, stellingen en schuttersputten waren in groten getale aangelegd. Op de Oostendam, aan de Achterambachtseweg en bij het kruispunt Hogekade/Kerkstraat hadden de Duitsers dikke versperringsmuren gebouwd. Een zogenaamde tankgracht liep dwars door het land, vanaf Rijksweg 16 naar de Waal. Waar nu de Vijverhof en Cascade zijn was toen weiland. Hier stond een batterij luchtdoelgeschut opgesteld.

Geen verlichte kerstbomen tijdens Kerst 1944, maar dreigende kanonlopen van militair geschut staken op uit het besneeuwde landschap. Rondom de brug over de Noord stonden ook talrijke zogenaamde FLAK-opstellingen, lichte snelvuurkanonnen waarmee de Duitsers trachten de Geallieerde vliegtuigen neer te halen.

CLANDESTIENE DISTRIBUTIEDIENST

Dokter Y. Rodenhuis (1901-1980) had de zware taak om, samen met collega J.P. Jongeneel, voor de vele zieken te zorgen. Hun auto's waren door de Duitsers in beslag genomen. Door weer en wind, bij nacht en ontij, moesten ze er op de fiets op uit. Het weerstandsvermogen van de bevolking was sterk teruggelopen. Difterie en paratyfus kwamen veelvuldig voor. Pasgeboren baby's vormden een groot probleem, het was bijna niet mogelijk om moeders en kinderen aan goed voedsel te helpen. Met medewerking van de Groene Kruisverpleegsters Van der Have en Lubker werd een clandestien distributiedienstje georganiseerd om jonge moeders en baby's wat extra's te bezorgen. Dokter Rodenhuis: "Ik heb veel lof voor de spontane medewerking die de Ambachtse boeren hierin hebben verleend. Van de gedwongen leveringen (aan de Duitsers) werd melk en tarwe achtergehouden en regelmatig aan het Groene Kruis beschikbaar gesteld. Ook verschillende kruideniers hadden nog suiker en rijst en van het schamele beetje werd belangeloos afgestaan. Deze mensen konden ook niet bekijken hoe lang de oorlog nog zou duren. Bovendien was het gevaarlijk. Alles moest in het geheim gebeuren want als de Landwacht er achter kwam, werd alles ingepikt. Maar dit is nooit gebeurd, dankzij de zwijgzaamheid van belanghebbenden.

De verloskundige, mevrouw Stehouwer-Verbeek, had uiteraard ook contact met deze clandestiene distributiedienst en mede dankzij haar, kon deze hulp tot het einde van de oorlog de ergste nood lenigen."

Dokter Rodenhuis memoreerde ook de moeilijkheden om ernstig zieke patiënten naar ziekenhuizen in Dordrecht te krijgen. Met een hand-brancardwagentje werden ze over de brug naar Dordt gebracht. Vaak duurde het uren voordat de nodige papieren en stempels van de Duitsers waren verkregen. Ze waren zeer wantrouwend.

Ook geneesmiddelen waren schaars. De weinige goede medicijnen moesten voor de ernstigste gevallen worden bewaard. "We konden soms net zo goed water geven en in niet direct gevaarlijke gevallen werd, indien mogelijk, teruggegrepen op ouderwetse huismiddeltjes." De dokter herinnerde zich een schrijnend geval uit die dagen. Een Rotterdamse man kwam aan de achterdeur wat eten vragen. Toen het dienstmeisje een boterham aan de man gaf viel zijn oog op een pan met afgekookte suikerbietenpulp. Hij vroeg: "Mag ik dat hebben?" Dokter zei: "Jawel, maar het is uitgekookt. De suiker is eruit." De arme stakker had echter zo'n honger, dat hij met beide handen een greep in de pan deed en de bietenpulp als een gulzig dier naar binnen werkte."

INKWARTIERING

Het grote huis van de dokter (nu Dorpsstraat 53) werd bijna doorlopend voor inkwartiering van Duitse officieren gebruikt. Omstreeks Kerst '44 waren juist weer enkele hoge officieren ongevraagd komen logeren. Als er besprekingen werden gevoerd, moest de dokter met zijn gezin in de studeerkamer. Ze waren als de dood voor afluisteren. Soms kregen de heren meningsverschil en kon de dokter iets opvangen. Bij voorbeeld op een keer dat de commandant van het luchtdoelgeschut van zijn chef een uitbrander kreeg, dat hij teveel munitie gebruikte en zonder resultaat op van alles en nog wat schoot.

De inkwartiering had ook enkele voordelen, de Duitsers hielden de N.S.B. Landwachters uit de buurt. De "Jan Hagel", zoals de dokter ze smalend noemde, mocht niet bij het huis komen. Dit vrijwaarde dokter Rodenhuis voor huiszoekingen. Ook als medewerker in het Artsen Verzet kon de dokter uit de inkwartiering voordelen trekken. Sommige Duitse Wehrmachtsofficieren verschaften inlichtingen als er acties tegen deze verzetsorganisatie werden beraamd. Van de vele gedwongen gasten herinnert hij zich twee oppassers. De ene was een artiest die over de hele wereld had gezworven en toevallig bij het uitbreken van de oorlog in Duitsland was. De andere was een kroegbaas uit Hamburg. Deze al wat oudere mensen waren geen aanhangers van Hitler en zijn partij. Uit hoofde van hun functie wisten deze mensen nogal veel van wat de officieren bespraken en van hen kreeg de dokter weleens tips en waarschuwingen.

KERSTBOMEN

Waarschijnlijk hebben nooit zoveel kerstbomen in Ambacht gestaan als met Kerst 1944. Het waren echter dennenbomen, ontdaan van alle groen en takken. Wellicht enkele duizenden dennenstammen waren op landerijen, weilanden en langs open wegen geplaatst. Deze dienden om eventueel Geallieerde luchtladingen met zweefvliegtuigen te voorkomen.

Deze palen werden in het holst van de nacht weggehaald om het gebrek aan brandstof te compenseren. Een der 'palendieven' herinnerde zich nog hoe hij met een buurman 's nachts in het aardedonker er op uittrok. Het weiland waar ze op strooptocht gingen was reeds aardig uitgedund. Om in het donker een paal te ontdekken ging men gebukt zitten om tegen de meestal wel iets oplichtende hemel een stevige paal te ontdekken. Buurman zag er een, maar hij stond verder weg dan het ogenschijnlijk leek. Bij nader inzien was het geen paal maar de Ambachtse watertoren.

Sommigen haalden ook sinistere grapjes uit als de ene 'zaagploeg' een andere groep 'palenhalers' ontdekte, gebeurde het dat men de mensen eerst een aantal palen liet omzagen om dan in het Duits enige termen te schreeuwen. Meestal sloegen de betrapte 'dieven' op de vlucht en namen de pseudo Duitsers de buit mee.

Sommige mensen gingen 's avonds om zeven uur van honger en kou naar bed. Er was geen elektriciteit. carbid, petroleum en kaarsen waren letterlijk goud waard.

Volgende week de herinneringen van toenmalig burgemeester Duiker.

*Historisch Genootschap
Arie Verhoeven*